

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXII. Antinomus Republicâ pellendos esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

tibus habeatur, ne sit irritum, quod factum est, satis omnino ostenditur, in ceteris cum obligatum esse. Quamvis enim lex illa irritans pœnalis esse videatur; quia tamen per se intendit, ne sit actus validus, ideo tenetur.

Causa hujus rei est, quia ad vitandas fraudes, ob commune bonum constituta est certa agendi ratio; itaque lex irritans, commune bonum, & juris, justitiæque executionem respicit; quam non minuere, sed augere Princeps tenetur, & firmare. Non est autem omnis lex irritans actum, pœnalis, quia aliquando dat formam actui, ideoque & Principem obligat. Sic Panormitanus in cap. 2. de Constitutionibus. Hæc enim est lex directiua, qua obligatur Respublica.

Cætera solennitates quæ accidentariæ sunt, majestate Principis suppleuntur; quia lex vel consuetudo hoc ei indulget. Nisi enim ita statuamus multa incommoda sequuntur. Nam suo solo testimonio poterit Princeps causas leuare, vel affligere, si nulla testium solennitas, aut numerus requiritur. Nec alia consuetudo est in plerisque locis, cum Principibus enim eodem modo secundum legum formulas omnia transiguntur, sicut inter priuatos. Atque hæc vere est majestas Principis, quæ major est ipso Principe.

Libertati
civium, &
dignitati
Principis
non obest
belientia.

CAPVT XXI.

Veterem legem moribus, & Politia vitalem fuisse.

§. 1. **Q**uæ de veteri lege à Theologis vtiliter disputantur non multum ad politice conducent, itaque paucis illa propositionibus concludam, atque ad alia me accingam.

Leges quædam præter naturales etiam ante legem Moysi datam à Deo posite sunt. In Paradiso lex de non edendo ex arbore scientiæ boni & mali; deinde de animalibus mundis, & immundis.

§. 2. Lex Moysi data, sancta fuit, à bono Deo data, per Angelos, in manu Moysi mediatoris, ejus finis supernaturalis fuit, ut ad virtutem, & consequenter ad æternam vitam educerentur, ut Christum ad quem lex ducebat, nobis figurarent, ut cultum Dei inter tot abscondas idololatriæ caeremonias constitueret, ut Politicum ordinem firmaret.

§. 3. Solis Judæis data fuit, eosque solos obligauit, & eos, qui accepta circumcisione Judæis in Iudæorum coloniam transibant.

§. 4. Triplicia fuisse præcepta, moralia, ceremonialia, iudicialia. Moralia omnes, & semper obligant; Cærimonialia sunt abrogata, & iudicialia per mortem Christi primo mortua, deinde mortifera.

§. 5. Hæc multis modis, & docte, vtilissimeque disputantur, sed ad politice non ad modum faciunt. Vnum est, quod à viris eruditissimis aliquando propositum est. Cur Christianæ Reipublicæ non videntur legibus iudicialibus à DEO ipso latis, cur enim quamvis non obligent, non potius secundum leges Dei, quam impiorum Cæsarium controuersias decidunt? Id vero eo magis quod iusta iudicia illa arbitrari omnes debemus, de legibus Imperatorum merito dubitemus, quarum multæ iniquæ fuerunt. Suis iudiciis Deus inculcat, Deuter. 1. 17. *Præcipis, omnia que facere deberetis.*

Cur non igitur, quæ cap. 21. Exod. præcipiuntur, de seruitutis non seruantur? Cur non si quis furatus bouem fuerit, non cogitur dare quinque pro

uno, sed suspenditur? Et versic. 16. Pro stupro tantum conjugium scemina, & dos imperatur? Et versic. 26. pignus ante noctem iubentur reddere. Hæc & similia cum iusta trutinæ æterna veritas librarit, quare nunc alijs legibus vitimur? cur non uxorem fratris ducit domum frater?

Verum quotquot sunt ejusmodi legum, cum mutabiles sint, non est necessarium à Republica suscipi, nec ideo tamen minus prudenter à Deo latae sunt. Pro captu enim, & ingenio Iudæorum accommodatae fuerunt. Cum vero initia ciuitatum alias leges habuerint, non fuit causa commutandi. Deinde non tulit illas leges Deus, nisi pro illa Republica, quam inmutatum iri prævidebat. Mutatis temporibus leges quoque mutanda sunt. Iure nunc furta puniuntur morte; si enim restituenda essent, cum plerumque pauperes sint, magis ad furta astringerentur.

Tertio, quantum esset ad nequitiam incitamentum, si scortatori diuitis puellæ nuptiæ in præmium cederent? Non ignoro moris id esse cum pares sunt, cum vero est magna differentia, aliud iura statuunt. Sed tum leges illæ in illo populo, & disciplina iustæ erant, nunc materia in multis gentibus mutata est, ut eo pertinere non possint.

Cur iudiciales
leges non
seruantur.

CAPVT XXII.

Antinomus Republica pellendos esse.

§. 1. **E**vangeliū à Christo Dei Filio nobis traditum est; unde lex noua, quam Euangelicam dicimus, ejus auctor est ille, qui & Redemptor, de quo Isaias 33. 22. Dominus iudex noster, Dominus legislator noster, Dominus Rex noster, ipse saluabit nos.

§. 2. Continentur ea lege præcepta moralia, Sacramentalia, & Fidei. Moralia quidam perfectius exposuit Christus, & præcepta sacramentalia omnino noua tradidit, veteribus abolitis. Fidei præcepta explicatiora dedit; nam alioqui etiam Iudæis, & Patribus ante diluuium credendi præcepta data sunt.

§. 3. Illa præcepta nobis omnino seruanda sunt; omnia enim non fidei duntaxat præcepta nos obligant.

§. 4. Hac in re hæreses sunt, erroresque non contra pietatem modo, sed etiam in Republica, & Politica perniciosissimi.

Primo enim Sectarij profitentur legem moralem seruari nequaquam posse. Secundo solam fidem à Deo recipi pro omnium præceptorum obseruatione; ut aliqui; vel fidem solam imputari pro iustitia. Fidem scilicet accipiunt pro fiducia iustitiæ & salutis. Tertio. Credentibus nullius mandati quocumque modo violati pœnas imminere æternas.

Quarto. Christum itaque legislatorem non esse, sed tantum gratiæ promissorem, donatoremque. Hinc ortum habere Antinomi, qui omnem legem contemnunt, & Muntzeriani, qui Lutherici vbi principiis; omnem non modo legem, sed etiam Magistratum repudiarunt. Contra eos initio disputauimus, qui conscientias ab obligatione legum humanarum omnino securas arbitrantur, quos ostendi Reipublica perniciosos esse. Nunc hi quidem peccare se violandis legibus, fatentur, sed pœnam non metuere, quod ab omni execratione actiua, & passiua sint liberati; quia nec

Fides, sacramenta, mores absoluti Christiani efficiunt.

Hæreses in Reipublicam peccantes.

Antinomi bella inceperunt.

Impunita-
zem sibi pol-
licentur
Antinomi.

irascitur illis Deus, nec punit, sed in omni scelere plene iustificat, ac beatificat.

Contra horum impietatem disputare Theologorum est, ergo de conturbatione Reipublicæ quam secta pestifera pietatis & Christianæ libertatis prætextu molitur, disceptabo.

Hoc vero magnopere notandum est; ipsos quoque Doctores immensæ licentiæ, non audere verbis asserere fidem, quam docent: nam & Antinomos refutare sese simulant Lutherani, quibus tamen initia dederunt, & Libertinos Calviniani, à quibus non nisi verbis differunt. Et quidem illi qui Antinomos detestantur ita docent.

§. 5. Synodus Mansfeldica: *Verus de abrogatione legis intellectus in eo est, ut initio sciamus, legem in genere, hoc modo per Christum sublatam esse, ut filius Dei maledictione, damnatione, & accusatione sua nocere non possit, sicut ad Galatas tertio dicitur: Christus redemit nos à maledictio legis, ipse factus pro nobis maledictum: id factum est videlicet secundum officium eius, de quo pridem spiritus sanctus per Moysen vaticinatus fuerat; maledictus omnis qui pendet in ligno, & inde ratiocinatur Paulus, nos qui per Christum sumus redempti, nunc esse sub gratia & non sub lege, Romanorum 6.*

Summa ian-
tiantia im-
punitatis.

Error horum est, ut dicant, quicquid contra Deum, proximumque committunt, si incendia, cædes, prodiciones non modo non maledicti à Deo, nec damnari, sed ne accusari quidem: Si hæc de lege Dei, & lege naturali, quanto magis idem de lege politica, quæ de re adiaphora fertur, docendum est; quomodo enim Senatusconsultum aut edictum Principis de inventario testamenti faciendo obligabit; si æterni Imperatoris leges non obligant ad accusationem, maledictionem, pœnam?

Quicquid autem de lege rectè videntur docere, totum eo recidit, ut dicant servandam esse, sed ex eius violatione pœnam nullam esse timendam. Denique legem servari non posse.

Hoc ex fundamento sic Antinomi argumentantur.

Mansfeldi-
ca Synodus
de Antino-
mia.

Possumusne servare Decalogum seu legem moralem quoad obedientiam? Respondent Mansfeldici possumus, etsi in magna imbecillitate & imperfectione. Tamen ejusmodi res non adferunt nobis damnationem ad Roman. 8. modo maneamus in Christo. Ita illi mitius, sed ab alijs damnantur, quia omne opus bonum ajunt natura sua esse peccatum mortale, sed eo quod natura est peccatum mortale, non servatur Dei præceptum.

Se ut iustos
non obliga-
ri lege, cæ-
rosea dam-
nari tra-
dunt.

Magnum vero sibi iustorum & impiorum discrimen imaginantur; nam injustis legem esse positam docent, iustis verò nequaquam. Quoniam ut ante diximus lex non est omnibus sublata, sed iis tantum qui sunt sub gratia, & beneficia Christi per fidem agnoscunt, & amplectuntur, imo iustus est abrogata, sicut Paulus ait in priore ad Timotheum cap. i. sequitur inde quod iniusti, & nondum conversi, quiq; beneficia Christi per fidem non agnoscunt, & apprehendunt, atq; alioquin malam atq; inhonestam vitam ducunt, adhuc sunt sub lege, idq; toto tempore impietatis suæ, ita ut lex assidue officium suum in eo, exerceat ostensione peccati, ira Dei & pœnarum consequentium: Deinde etiam ostensione imbecillitatis & impossibilitatis nostra in servanda lege diuina, ad obtinendam iustitiam: præterea per terrefactionem, accusationem, condemnationem & mortificationem, ut ipsi iniusti tyrannidem legis & dominationem, maledictionem & condemnationem eius sentiant atq; experiantur. Hoc significat priore ad Timoth. i. Lex data est iniustis, contumacibus, impijs, peccatoribus, irreuerentibus, pronis, & in huius generis peccatores, lex pedagogus adhuc animaduertit ad Galatas 3. atq; ita lex est pedagogus noster usque ad Christum.

Errores & falsa dogmata Antinomorum hos enumerant.

Primus error.

§. 6. Lex non est digna, ut vocetur verbum Dei.

Hoc quidem est Manichæorum, qui malum Deum, legis auctore prædicabant, quos contra Sanctorum Patrum, in primis Augustini disputationes sunt. Quod si lex illa, non occides, &c. non est digna, ut vocetur verbum Dei. Non igitur verbo Dei vetantur idola, blasphemia, parricidia, adulteria, rapina. Quis igitur illa prohibet, si lex tam sancta indigna est suo auctore? Quomodo lex humana reuerentiam habebit, si nulla est lex diuina, à qua deriuetur? Refutant eum errorem Mansfeldici cum exclamant: Horribile est auditu, legem esse indignam qua appelletur verbum Dei. Nam Scriptura dicit, Exod. 32. Deum legem seu Decalogum suo scripsisse digito, quidni ergo verbum Dei appellabimus?

Deuteronomii 18. dicit Dominus se positurum verba sua in os Propheta, ut loquatur quacumq; præceperit ei. Ac ita deinceps in omnibus Prophetis, lex vocatur, lex Domini: quæ res argumento est, legem vere esse verbum Dei. Si verè est verbum Dei, certe meretur etiam vocari. Quæ vero de dignitate legis Paulus scribit, petenda sunt ex tertio capite secundæ ad Corinth. epistola quàm legis dignitatem Antinomi plane contemnunt & derident. Augustinus in 2. libro Moysis Quest. libro 2. quest. 166. inde vocatur lex opus Dei, quia ipse eam ordinauit, Deus hanc descripsit. Item in Iohan. tractatu 3. qui legem dedit, dedit quoq; gratiam.

Pugna tamen illa verborum est. Nam legibus illis pœna additur; ut qui in eas commiserit, deleatur anima eius de populo suo; hanc ad se pertinere negant. At vero illa quoque lex Dei est; Qui occiderit hominem morte moriatur; aliter sentiunt sectarii: Quamuis millies millena occiderimus, non tamen morte moriemur. Quia liberi sumus à lege. Lex nobis mortua est. Lex, inquam, quæ vetat occidere, nobis mortua est.

Secundus & Tertius error.

§. 7. Si meretrix es, si adulter, vel quicumq; alius peccator tantum crede, & es in via salutis.

Cum in medio peccato penitus haras, tantum crede, & es in medio salutis.

Hos errores detestari se Mansfeldici profitentur. Hi duo errores, inquirunt, amplissimam fenestram patefaciunt manifestis sceleribus & flagitijs & spoliant pœnitentiam magna quadam tua parte, videlicet bono proposito de emendatione vite.

Aliorum manet tamen impudens peruicacia in medijs peccatis esse se non modo imputatione iustos, sed etiam certo se id scire.

Dauidem in adulterio & homicidio iustitiam retinuisse; Quid hac opinione imbuti Quirites non audebunt? Negant se reos maiestatis diuinæ, quomodo maiestatem humanam reuerentur? Deuter. 13. Si audieris in vna ex ciuitatibus quas Dominus dederit tibi ibi inhabitare, dicentes; eamus & seruimus Dijs alienis, interficiens necabis omnes, qui sunt in ea ciuitate, & incendes eam igni, & erit sine habitaculo in æternum, nec reedificabitur. Quid se quispiam credat se in hac re iustum esse, & neget ad se pertinere legem pœnalem?

Quid si in iudicium veniat, Clytemnestra filius, aut Nero,

Cuius supplicio non debuit vna parari Simia, nec serpens vnus, nec culeus vnus?

Nonne ille si nostro æuo viveret, majus aliquod parricidio crimen faceret, seque in medio facinore iustissi-

Contume-
lia in legem
extrema.

Qui pœna
legis negat,
legem de-
struit.

Qui se in
medio scie-
lere iustum
arbitratur,
legem tollit.

Omne sic-
lus illa ba-
refert.

justissimum prædicaret? à maledictione legis se liberum noua lege diceret? Nimium itaque scrupulosi Argiui, de quibus soror paricida queritur.

Ἐδοξε δὲ ἀρχὴ τῶν δὲ, μήτ' ἡμᾶς εἰργασίαι,
Ματθεὺς ὁ νόμος, κυρία δὲ ἡδ' ἡμέρα,
ἐν ἡ δ' ἰσοίᾳ τῶν ἀργίων πόλις
ἡ χεὶρ δ' ἀνέναντι λαοῦ περὶ τῶν αἰσίων,
ἡ φάραξ ὁ θῆξαι ἐπ' αὐτὴν βαλεῖν.

Visum est autem Argiuis, ne recto quidem nos recipere matricidas, hæc vero dies decretoria est, qua sententiam feret Argiuorum ciuitas, vel enim monendum est nobis candido lapide vel acuto ceuix demetenda gladio.

At vero ex præscripto noui Euangelii, illi iusti, sancti, innocentes sunt, si credant se tales: Deus illis non irascitur, quia se credunt filios; non punit, quia peccatum non imputat. In via ad cælum esse se dicunt, in via salutis.

Quanto magis si omnia iura ciuilia pessundent? cur enim solennitates, & formulæ eos teneant, qui omnia sine fraude Dei mandata conculcant? Ordinem & processum prætoris morentur, qui se plebe iustos, verèq; beatificatos arbitrantur, si prætoris sanguine tribunal impleant: Orestes igitur si fidu- esset, citius nullam à Deo vindictammetueret.

Quartus error.

§. 8. Decalogus ad curiam pertinet, non ad suggestum.

Legem Dei
et templo
Dei eicere
est ipsius ea
condamnationis.

Quid sibi ista volunt? Nempe cum de conscientia agitur, cum agitur de iustitia, de vita æterna, de amicitia, de spiritali colloquio, non esse faciendam Decalogi mentionem. Imo ne legem quidem Dei populo exponendam. Non enim ad concionatorem pertinet Decalogus.

Non igitur, eorum iudicio, ad bene viuendum ad salutem pertinet cognitio, aut obseruatio Decalogi; Multo minus igitur obseruatio legum ciuili- um. Quomodo vero ad curiam, si non ad suggestum?

Curia sanè scelera plebit mandatorumque tabulas custodit, sed curid agit curia, cum Deus ne moueri quidem de ea re homines velle fingatur? Deinde estne curia, hoc est Magistratui mandatum, vt Decalogum custodire velit? Hoc ergo mandatum Dei est, non illis ergo dicendum in concione? vnde hoc ergo discet?

Respondent rectè Mansfeldici, sed opinioni suæ haudquaquam consentaneæ. Verum est Decalogum partim ad aulam & curiam pertinere. Nam ciuili- s Magistratus custos esse debet vtriusque tabule legis: quamobrem Deuteronom. cap. 17. Deus præcipit, vt Reges sedentes in folio seu ad gubernacula Reipublica librum legis diuine sibi literis notari curent: vt præcepta Domini & pro se faciant ipsi, & apud subditos regnorum suorum fieri curent: Itè ad Rom. 13. scriptum est: Magistratus & minister Dei in tu- um emolumentum: sin autem male feceris, metues eum: non enim frustra gerit gladium. Quod autem idcirco Decalogus etiam à concione remouendus sit, non est ferendum: nam & spirituales & politici Magistratus custodes Decalogi & Promotores ipsius esse debent. Item, si Doctores verbi Decalogum pro concione tractare non deberent, quomodo produce- rent homines ad agnitionem peccatorum, quomodo metu ire Dei & penarum à peccatis detererent, quomodo inuita- rent ad penitentiam, & dolores animi de peccato? Necessè esset eos principalem in prædicatione penitentia partem omittere.

Quid autem postremo fieret de conuersione? quomodo Deus nobiscum posset conferre rationem, iuxta parabolam Matthæi decimo octauo, propter debitum ex violatione di-

uina voluntatis, si concio legis ab Ecclesiis releganda esset? Denig, si concio Decalogi in Ecclesia interdicat, simul cadit prædicatione penitentia, perit omnis disciplina, & nemo per ordinaria media ad salutem conuertitur.

Hoc responso seipsi damnant. Nam lege Magistratum damnant, subditas absolunt. Quæro enim an Magistratus, si leges Dei, nec legat, nec seruari curet, nec gerit gladium ad vindictam malefactorum, ipse delicti penam reformidari debeat. Si enim & ille sine offensa Dei odiosissimo opere non cogitur subditos offendere; si concionator eum de custodia legum monere non debet, quasi pœna negligenti paretur, ne ad curiam quidem lex pertinet.

Si magistra-
tui legum
cura com-
mittitur,
ergo subdi-
tis obedi-
tia.

Quintus error.

§. 9. Quibuscumque, cum Mose res est, recti via tendunt ad Diabolum; imo ad malam rem cum Mose.

Respondent Mansfeldici: Quibuscumque, cum Mose seu lege ita res est, vt per eam iusti, id est accepti coram DEO fieri velint: hi quidem omnes recti via eunt ad inferos, nec eorum quisquam beatitudinem æternæ vitæ adipiscitur. Scriptum est enim ad Romanos tertio, quod per opera legis non iustificetur coram Deo omnis caro: & Iohannis tertio, solis credentibus vita æterna promittitur. Ad Romanos decimo Paulus dicit: Si confessus fueris ore tuo IESUM, quod ipse sit DOMINUS, & credideris in corde tuo, quod ipsum resuscitauerit Deus ex mortuis, saluus eris.

Quid autem cum Mose seu lege agunt, simul supra iuxta consensum Scripturæ tradidimus, in doctrina de lege, quod in ea nobis reliquum sit, & quatenus ea possumus adhuc vri: hi non tendunt ad Diabolum, neque damnantur, sed magnum & amplum legis diuine fructum & vtilitatem experiuntur.

Ad malam rem neque Moyses, neque lex ipsa amandari debet, sed iis qui secundum leges & præcepta Decalogi non viuunt, sepius ad malam rem seu ad resim res redit: cui malo ipsi Antinomi præbent occasionem, cum suis hominibus autores sunt vt legem ad decem præcepta Dei securè contemnunt, & pro libitu omittant: his inquam claustris multis adigunt ad malam crucem & variorum suppliciorum tormenta.

Verum hæc est blasphemii paradoxi impia confirmatio lenioribus verbis errorem ingeminans. Primo, quia alibi docent, nec gratia quidem Dei seruata mandata ad salutem facere; cum omnia sint peccata mortalia, etià optima opera optime facta. Quapropter fundamento Mansfeldicorum Antinomi insistent, & irrefragabiliter concludunt. Omne opus legis diuinae, & humanae optime factum est peccatum dignum æterna morte; non igitur nobis faciendum, ne eam Mose ad inferos detrudamus.

Si omnia
opera sunt
mala, nul-
la lege iu-
beri debent.

Deinde opera legis peruerissime interpretantur, cum de illis, quæ absque gratia fiunt, loquatur Apostolus. Denique alijs addunt quia mortuam legem ajunt, non quia eam per gratiam obseruant; sed quia violata obesse non potest credentibus se in ejus contaminatione esse iustos. Quamquam aliquis

Parentis senile guttur fregerit.

Cum crediderit iustum esse se, puras cælo efferet manus. Nec iudicem morabitur, de stillicidijs, terminis, fenestrarum jure quærentem. Imo nec Dei tribunal horrebit.

Sextus error.

§. 10. Non sunt præparandi homines ad Euangelium per prædicationem legis, Deum autem hoc facere necesse est, cuius id opus est proprium.

Sine

Sine lege veri, & recti illa ratiocinatio est. Si enim Deus per predicationem legis adducit, cur non & concionator Dei loco exhortans? Verum multo absurdus Mansfeldici: Neque est illa melior preparatio ad Evangelium, quam ipsa predicatione legis. Hac enim perterrefacit, angit, sanciat homines, ut postea magnitudinem consolationis, laetitiae, & salutis Evangelicae, tanto iucundius experiantur. Contemnit enim etiam auxilii magnitudinem, qui periculi magnitudinem non agnoscit. Insuper etiam predicatione legis ad preparationem Evangelii, nihil Deo adimitur. Nihilominus enim à Deo dari oportet veram agnitionem peccati, & salutarem agnitionem irae Dei & poenarum, rectos paiores; veram contritionem & dolores.

Sipena legum exempti sumus, non ergo lex terrere potest.

Omnia enim haec concio in Lutheranorum & Calvinianorum facietas incurrit. Non enim terrentur illi minis legis, non credentes, quia inferos manet, & cruciamenta impiorum fabulas arbitrantur. Non terrentur credentes, quia certissimi sunt se liberos esse à maledictio accusacione, damnatione legis. Contumeliose dicebat Iulius: Tunc mihi arma nemi perges citare leges?

Nero tum demum poenas legum timebat, cum aucto equitatu hostili diceret.

Ἰππῶν ἀκοντὶδων ἐμὸν καὶ τοῦ βασιλῆως.

Equorum celeripedum sonitus circumsonat aures.

Ante major legibus, illud canebat. Reges, quia iubet, eant via. Et ille tamen impius terrebaratur matris occisae nocturno spectro; at fiducia eorum qui tantum credendo se justos esse iactant, sine formidine leges violant: Et magistratui liberrima indignatione respondebunt.

Ne Dei quidem lege ad Evangelium, salutemque preparamus, multo ergo minus tua lege, quae nec à Deo est, nec de re quae fit in se bona, sed de rebus, quae & aliter fieri recte possunt.

Septimus error.

§. II. In Evangelio non debet agi de violatione legis, sed de violatione filii.

de Filiis non sola infidelitate laditur.

Indigna homine, nedum Doctore opinio. Filium Dei violari non existimant, nisi incredulitate, cum blasphemis, odio, contemptu etiam violatur. Nec tamen rei tam absurdae illis ratio deest ex his aduersariis deprompta. Si enim sola fide iusti sunt, si nullo flagitio praeter infidelitatem redduntur iusti, quid opus est, de illis agere, quae nec nocere saluti, nec eam promouere possunt?

Octauus error.

§. 12. Audire verbum Dei & sentire in corde, est propria Evangelii consequentia.

Ingens Antinomorum blasphemia.

Hinc concludebant, satis esse audire & sentire, etsi non facerent. Cum tamen Dominus eos damnet, qui verbum corde exceperunt, sed fructum non ediderunt.

Hinc ulterius (testibus Mansfeldicis) ratiocinabantur? Satis est audire & sentire, opus non requiritur. Itaque non est peccatum à meretricula supplantari. Quid hic sibi Princeps de eiusmodi ciuibus promittit? Legem audimus, sensimus; non est peccatum, si contra faciamus. Matutinis horis Socratis, pomeridianis limina Thaidis perent. Haec tamen omnia ex Luthero, & Lutheranis didicerunt, docent enim illi. Bona opera ad salutem non esse necessaria; quod si verum est, satis est legem audire, & sentire, imò ne audire quidem; Quorsum namque aures obtundas, cum facto opus non est? Ut vero appareat, quo ciues ducant illi concionatores, citabo ea, quae Mansfeldici in Syno-

do sua congesserunt. Hac propositio est Papistica ab ipsis Antinomi Pontificis excogitata & ita concinnata: nusquam enim ex Lutheris reperitur in Scriptura, neque etiam facile reperietur in libris Patrum maxima cum eo intellectu quem affingunt Papistae, quod bona opera sint causae efficientes partiales & meritoria salutis. Aetiam si hac propositio in aliam duntaxat sententiam, afficta quadam glossula, inflectatur: tamen hic sensus praeter ceteris eminet, quem contextus verborum repraesentat. Neque vero sinet Papistae primi huius propositionis inuentiones, nouam ei sententiam astrui, praeter ipsorum verborum naturam & proprietatem. Hanc propositionem Diuinus LVTHERS acerrime oppugnavit, sicut testatur passim eius libri; nam in primo Tomo Germanico des, car. Wittenberge excuso sic scribit; quod hac propositio, bona opera sunt necessaria ad salutem, legem & euangelium confundat, Evangelium tanta quidem iactura, & detrimento, quantum ratio humana neque comprehendere, neque intelligere possit. Per eam uertitur, enim obscurari doctrinam de gratia, Christum cum omnibus suis beneficiis conuelli, totum Euangelium perueri.

Ibidem dicit, lubrica est oratio & vana sic pronuntiare: Opera bona fidem quidem operibus & meritis niti non debere, sed tamen nullo modo necesse esse habere bona opera tanquam necessaria ad salutem. necessaria, Hoc totum nihil est, si enim sunt necessaria ad salutem, salus quid igitur sine ipsis venire non potest, & ergo non sola fide saluamur, de illis tractat hoc falsum est, & à Scriptura dissentit. Scribit ibidem etiam? in Synodo Ierosolymitana decretum fuisse opera legis ad salutem non esse necessaria.

Tomo quarto, pagina quingentesima quinquagesima, Sine illis nisi tres Apostoli sterissent totum conuenticulum recidisset, ac per a iustitiae iusti decreuisset, opera legis necessaria esse ad salutem.

Tomo Septimo pagina sexagesima prima: Octauo sunt. diligenter hic animaduertendum est & magno studio obseruandum quod sola fides sine ullis operibus faciat iustos, liberos & saluos.

Pagina sexagesima tertia: inde conspicitur clare, Christiana quomodo modum homo Christianus sit liber ab omnibus rebus supra, & super omnes res, ita ut non indigeat operibus omnibus, ad iustitiam & salutem, sed fides omnia confert ei abunde. quoniam ergo ac si ita insaniant, ut per vllum bonum opus iustus, liber, supra leges saluus, & Christianus fieri speret, amittit fidem cum omnibus admiculis, sicut canis ille, qui, cum portionem carnis in ore gestaret vmbrae aquae inhians, simul carnem & vmbrae amittebat.

Pagina sexagesima quinta: Nullum opus, & nullum Si nullum mandatum necessarium est Christiano ad salutem. mandatum.

Ibidem: Quamquam in hac vita homo non potest esse quorsum sine operibus, non tamen ei necessaria sunt ad iustitiam & salutem. leges?

Pagina sexagesima sexta: Contentus sit homo Christianus fide sua, quae est vita, iustitia, & salus eius, & persuadere, non est sum habeat se nibilo amplius ad eam rem indigere, quam ut obediret. credat rem verissime ita se habere.

In Concione quadam de Ascensione edita anno viceimo tertio: Caue glossam seu fucum illum Philosophorum seu Academicarum. Qui credit, & habet bona opera saluus erit, non ita CHRISTVS dicit, sed tantum. Qui credit, inquit.

In Concionibus Oeconomicis Noriberge editis Anno quadragesimo quinto, pagina quadragesima prima: Saluus fieri tantum contingit nobis per remissionem peccatorum. Qui credit bonus ciuis, non qui obediens legibus.

In Postillis maioribus ab Aduentu vsque ad Dominicam Paschatis, pagina centesima secunda: Christus semel nos saluauit duplici ratione. Primum fecit omnia quaecumque fieri necesse est, ut salui fiamus, deinde in Baptismo communicauit nobis omnia sua beneficia. His & similibus locis referti sunt libri Lutheri, neque commemorabimus plures: sed imprimis hanc propositionem, Bona opera sunt necessaria ad salutem Lutherus fortissime deiecit in disputatione de operibus legis & gratiae Wittenberge habita Anno millesimo quingentesimo tricesimo septimo, in qua disputatione prorsus reuocit necessitatem tollatur. operum ad salutem, & eam omnino non vult tolerare, si ergo cuius.

go cuique animus fuisset hanc propositionem post mortem Lutheri rursus inuicere, & ita pacem & concordiam Ecclesia conellere atq; dirumpere, debuerant hactenus temporis cum ipso Lutheri disputari atq; decerni.

Etiā alias in nostris Ecclesiis toto tempore post obitum Lutheri elapso, nemo fecit mentionem huius perniciose propositionis, sed tanquam inusitata perpetuo erat oppressa silentio, omnes enim facillime contenti erant doctrina Cofessionis Augustiniana. Necessē est bene operari: & de hoc nunquam fuit disceptatio.

Post obitum LUTHERI hac propositio rursus emer-
sit, quibus autoribus demonstratis facillimum est, eorum enim disputationes pro hac propositione extant, ac licet varia causa praevidetur, quibus assertores huius dogmatis se permotos esse affirmant: tamen haec nullus sunt momenti ad immensam illam iacturam & religionis Christiana detrimentum, quod inde sequitur. ac si postea abstinere hoc dogmate voluissent, sicut Dei beneficio factum est: satius fuisset nunquam in lucem reuexisse, & multas disceptationes hoc modo cauere potuissent. Papiſta inſtituti non fuissent con-
firmati in impio suo dogmate de necessitate bonorum operum ad salutem, imbecilliores Christiani in nostris Ecclesiis non fuissent turbati.

Impium est ergo dicere, bono viro necesse esse bene agere. Quid igitur impium est, si hoc impium est?

§. 13. Hinc natos Antinomus experientia docuit; & confitentes habemus reos, ipsos Antinomorum aduersarios, cum enim nullo modo anomiam, atque omnium rerum confusionem possent euitare, si bona opera condemnarent, multi ex ipsis Lutheranis documenta tam praua receperunt. Mansfeldici in controuersia de bonis operibus ita rem nar-
rant.

Hac ex illis radicib. re-
nena nas-
cuntur.

Causa vero restituta propositionis haec proferuntur:
primum quod Antinomi manifeste docent, hominem semel regeneratum nihilominus reuincere gratiam & Spiritum sanctum, etiam si suauiter in peccata contra conscientiam, sit adulter, potator, defraudator, profusor.

Legem Dei in iocum vertunt.

Secundo quod aliqui dicuntur fuisse qui iocose, & argute declamauerint salem necessitatis computruisse, seu, ut in vernacula lingua maior est gratia Prouerbi per amphiboliam vocabuli, quod alias necessitatem aliis obsonium significat, das Müß ist versalzen.

Debita legis obseruationem negat.

Quarto quod aliqui vocabulum debiti ferre noluerint.

Quinto quod omnes homines ad bona opera iam dudum sint remissi, segnes, & ignaui.

Operum bonorum meritum, & praesentiam damnant.

Sexto quod aliqui particulam, Sola, ita intellexerint, quod non tantum excludat, meritum bonorum operum, sed etiam praesentiam.

Harum causarum aliqua satis sunt honesta, & idonea, ac manifestum est Antinomus, ita, ut dictum est docere, tum etiam ignauia & languiditas hominum ad bona opera (pro dolor) nemini est ignota; cetera causae minus sunt nota.

Nunc omnium Principum conscientiam appello. Verene arbitrentur ex hisce hominibus, iustitiam, constantem, & quae legibus rogatur Republicam constitui posse.

Nonus error.

Petrus non minus quam Paulum V. Papam accusant.

§. 14. Petrus non intellexit Christianam libertatem, ideo legem seruare voluit, ne immundis vesceretur.

Quid mirum si hoc dicant Antinomi, cum eorum Magistri, & ex Magistris antidici consentiant. Nam cum agunt de bonis operibus, non modo ajunt sine illis saluari homines, sed etiam negant conditionem esse sine qua non saluantur. pag. 208. Multo minus bonis operibus applicari Christum meritum. Quod si igitur magistratus Scripturam, aut majores citet, aut leges qualescunque, mox audiet, non intelligis Christianam libertatem.

Decimus error.

§. 15. Dictum Petri, Certam facite vocationem vestram per bona opera, est inutile.

Respondent Lutherani. Neg. hoc dictum ex secunda Epistola capite primo suffragatur Antinomis de incerta Petri clamantibus, quasi is doctrinam de Christiana libertate non satis intellexerit. Quod enim hortatur Petrus, ut certam faciamus vocationem nostram per bona opera, satis declarat, se intelligere rationem libertatis Evangelicae, quod non sit similis libertati carnali, neque vestiendam esse malitiam speciei libertatis. Tum autem Christiana libertas non trahitur ad carnalem, si per bona opera vocationem nostram constabili-
mus, hoc est, bonis operibus testamur, quod vocatio nostra ad regnum Christi & vitam aeternam sit certa. Vbi enim mala opera exercentur contra voluntatem Dei, ibi non possumus esse certi de vocatione nostra, sed dubitare oportet, num vere simus vocati ad hereditatem regni Christi, & vitam aeternam. Hanc vocationis certitudinem labefactantes Antinomi, quod neg. mala opera curant, neg. bona magnopere exigunt, satis ostendunt, de libertate Evangelica nihil sani habere iudicii. Deinde & hoc manifestum est ex proximis praemissis erroribus, quod Antinomi sint hostes bonorum operum, & quod hominibus occasiones praebant, horribili quadam securitate faciendi quidquid allibuerit animo. Et quamuis palam profiteri non audent, vitam malam esse bonam, tamen extenuant peccata, ut facili momento liberari nos ab eis posse dicant, si modo credamus, omisso interim proposito de referenda in melius ante a-
cta vita ratione.

Verum his merito occinat Poëta;

Loripedem rectus derideat, athiopem albus.

Nam in sua responsione non minus impiam doctrinam complectuntur. Nam Petrus certam vocationem per opera fieri jubet; sine operibus igitur est incerta. Negant illos esse certos qui mala opera exercent contra Dei voluntatem, quod tamen affirmant Calviniani; si tamen illi in certi sunt; omnes pariter incerti sunt: omnes enim mala opera faciunt, & omnia eorum bona dicunt esse peccata mortalia; per mortalia vero crimina non redditur certa vocatio. Minoris igitur opera bona faciunt quam Antinomi, quia palam profitentur vitam bonam esse malam. Imo has propositiones dilaudant. Possibile est, sine operibus bonis saluari, omnes qui saluati sunt, sine operibus bonis saluati sunt. Bona opera non sunt necessaria ad salutem; non conseruant salutem, non sunt conditio sine qua non. sunt natura sua digna aeterna morte. Mala opera sola fide delentur. Si omnia flagitia commiseris, ut primum credideris te per Christum iustum esse, iustus es. Quae maior potest esse improbis securitas? At tu expectas, ut iudicium humanum subeat, quis vnica mentis assecratione omnia scelera, poenasque euasisse putat?

Vocatio per bona opera certa.

Fundamē-
ta Antino-
morum.

Error undecimus.

§. 16. Quandoeunque tibi talis incidit cogitatio, hoc vel illo modo rem geri in Ecclesia debere, ut homines sint boni, honesti, modesti, sancti, & casti, jam aberrasti ab Euangelio.

Hac si vera sunt; praestat profecto ad Iudaismum redire, aut sane quamcunque religionem profiteri; quis enim certus est, in quo nulla habetur honestatis ratio, nulla flagitiorum verecundia. Quid aliud dicerent Ephesij, quid Sibaritae, aut Cyrenenses? quas gentium corruptissimas esse legimus; nec tamen virtutum cultores damnarunt, quamquam oderunt, & exterminarunt. Si Princeps igitur memor officij sui, id agat, ut boni, modesti, sancti, honesti, casti ciues euadant, ab Euangelio aberrat; si parens ita de filiorum educatione cogitat, Euangelicus esse definit; nam eadem est Principis & patris hac in parte ratio. *Ἰδὲν διαφέρεται ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πατρὸς ὁ παῖς.* Nihil differt Princeps bonus a bono patre. Nunquam bonus ciuis futurus est, qui magistratum de vita ciuium sollicitum iudicat ab Euangelio aberrare.

Vitia ex-
professo do-
cent.

Quid Iudaei
& Turcae
dicunt, si
virtute co-
lere est ab
Euangelio
aberrare.

aberrare. Deniq; cum Respublica ciues suos, & pœnis, & præmijs regat; non potest ille ad Rempublicam pertinere, qui causas præmiorum, & pœnarum ex æquo tollit.

Mihi sane vel ex hoc vñico errore satis causæ videtur esse, vt vniuersa Germania mutuis conflictibus collidatur, cum Regibus, & Principibus officium à Deo commissum, quod est, vt sint τὸν νόμον φύλακες, legum custodes, tam impudenter & proterue impetitur.

CAPVT XXIII.

Legem diuinam scriptam Reipublice necessariam à Catholicis solis rectè intelligi atque obseruari.

§. 1. **A** Ccusant nos aduersarij grauius jam olim, at Anno 1617. omnium retro temporum virus in Catholicos effuderunt Scriptorum vt leuissimum, ita maledicentissimum. Caput accusationis erat legem Dei scriptam à nobis repudiatam, mala verisione, interpretatione, & traditionum additamentis interpolatam, corruptam, oppressam. Ego etsi hac de re in Coronide Iubilorum respondi, necessitas tamen multorum requirit hic quoque responsionem iteratam.

Initium ducam ab eo in quo vel maxime illi gloriantur, à verbo Dei, à Scriptura, illam à nobis contemniunt, illa nostram fidem euerit. Non memini vllum esse ex Iubilantibus, qui non ejus criminis nos reos agat. Iubilans Academicus Heidelbergensis p. 24. ita habet.

Scripturam
crepant eius
eueriores.

Solum ver-
bū Dei est,
fidem ter-
minans.

Omnis scri-
ptura vtilis
est.

Omnis Ec-
clesie totius
traditio v-
tilis est.

Scriptura
nihil diui-
nitatis ac-
cipit ab Ec-
clesia.

Scriptura
credimus
propter De-
um, eas no-
bis Ecclesia
proponit.

Omnis scri-
pturis cre-
dunt, quia
sunt verbū
Dei, ecclesia
illud propo-
nit.

Scriptura
non nisi di-
uino spiritu
intelligun-
tur.

Papa disci-
pulus est
Scripturae

8. Principium fidei, quæ creditur, fidem Christianam vltimo terminans, est Scriptura diuina, Prophetarum & Apostolorum libris comprehensa, & quidem sola.

9. Tota enim Scriptura diuinitus inspirata est, & vtilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfecte instructus.

10. Hoc principium fidei, quæ creditur non vno modo, sed varie iam pridem conuulsit, hodieq; conuellit Papatus Romanus.

11. Scripturis sacris nihil Diuinitatis inesse docet, nisi quantum accipit ab Ecclesia.

12. Neq; pro authenticis Scripturas habet, nisi auctoritate Ecclesie.

13. Imo Deo non credit, nisi propter Ecclesiam.

14. Diuinam Scripturarum auctoritatem à Papa arbitrio suspendit, quia in Papa tanquam in Ecclesia totius capite, auctoritas illa resideat.

15. Et quia Papa solus, vel cum Prelatis, est Ecclesia, ideo Papa & Prelati Scripturis credunt, si credunt, propter seipsos: laicos Scripturis credere volunt propter Papam, & Prelatos.

16. Sic Papa, Prelatorum, laicorum fides de Scripturis stat super testimonio humano, hoc est, super arena, & est nulla.

17. Scripturas in iis, quæ ad fidem, cultum & mores pertinent, tantæ obscuritatis arguit, vt à nemine, nisi ex Papæ interpretatione intelligi possint.

18. Papam omnium de fide questionum Iudicem supremum facit, in quo fidem nostram vltimatè sisti oporteat, et vno spiritu iam in iis, quæ cum Papa Evangelici habent controuersa.

19. Scripturas imperfectionis accusat, quia neq; ad fidem pietatemq; colendam, neq; ad salutem consequendam sufficiant, nisi traditionibus suppleantur.

20. Traditiones inde suas vocat Verbum Dei non scriptum, eiq; certum, infallibile, canonicum, ad salutem neces-

sarium, pari pietatis affectu & reuerentia cum verbo Dei scripto suscipiendum.

21. Scripturam blasphemam nasum cereum, ambiguum, literam mortuam, atramento scriptam, chartaceam, quæ Ecclesia consensu pro confirmatione indiguerit, instar Vaginae recipientis quemuis gladium, chalybeum, plumbeum, ligneum, aneum.

De quibus verè, & erudite disseruit noster Maximilianus Sandæus in themate saculati. Rudius sed maledicentius eadem de re egit affixis thesibus Iacobus Martini Dialecticus Wittembergenfis. Ehartus Lauterbach Concion. 2. Romanos nec Biblia legisse, nec Grammaticam, credere se ait nullum Pontificem tota vita Biblia perlegisse. Leonem Decimum dixisse Bembo sententiam è Biblijs adferenti; Quid tu Bembo mihi allegas illam fabulam? Et Sadoletto Commentarios scribenti in Epistol. ad Romanos. Omittite eas nugas, non decent virum grauem tales ineptias. Ad quæ Polycarpus sic exclamat. O vos damna ti Italici nebulones, an vestra Politica grauiora sunt verbo Dei? Audite Doctissimos Leonem, & Bembum, si illi nibili fecere Scripturam, quomodo eam indocti estimarent? Eiusmodi farina penè omnes erant Episcopi, Cardinales, Monachi; Polycarpus tamen Leiferus Biblia non planè perditam, sed sub scamno abdita fuisse scribit.

Christophorus Schlepnerus Generalis Superintendens, & Aulicus stentor, cum facietis oblectare suos vellet, Catholicorum Theologiam facit quinquepartitam, Canonisticam, Scholasticam, Monasticam, Interimisticam, Iesuiticam pagina 8. 9. 10. 11. Conc. 1. Tanta vero id imperitia facit, vt videatur nullos vniquam libros Catholicorum vidisse. Paucos nominari, omnes in eadem sunt causa, omnes elaborant, vt persuadeant populo, nos Scripturam contemnere, se eam venerari, & sequi, ideo nos lege sola humana, se diuina gubernari. Præcipue in inuidiam vocant, estimationem Canonum, Conciliorum & Pontificum, quasi illa decreta sacræ Scripturæ anteponamus. Sed totam causam explicemus.

§. 2. Primo Catholicorum est hæc communis sententia, & fides: Sacrarum literarum esse eam profunditatem, sapientiam, perfectionem, vt nulla hominum scripta illis æquari possint, aut debeant. Lex enim est creatoris.

Secundo. Fide eadem tenent omnes; Scripturam sacram habere infallibilem auctoritatem, veritatem diuinam, nullo errore mistam, normam omnium directricem.

Tertio. Quicquid Scriptorum, dictorumque aliorum vel vni sententia, vel apici sacrarum literarum repugnat, id falsum esse.

Quarto. Cuilibet Christiano moriendum esse potius millies, quam vel vnum Scripturæ dictum, falsum iudicet, aut dicat, aut esse posse falsum affirmet.

Quinto. Quicumque de Scripturæ contrarium docet, aut sentit, Catholicus non est, nos ei anathema dicimus, & iudicium Domini minantes clamamus, Maran-atha. Injuria igitur, & quidem insignis nobis infertur, cum Scripturæ contemptæ accersimur, qui pro toto ejus corpore, & pro singulis apicibus totum nostrum sanguinem profundere parati sumus, vt sanè fundendum esse docemus, potest enim fieri, aut aliquis Catholicorum Spiritum quidem promptum, sed carnem infirmam experiat, in mortem, & in carcerem ire cupiat, sed ad vocem ancillæ expauescat, & Dominum in verbo suo neget. Non ergo causa est cur hac ex parte, à nobis deficiant, multo minus nos velut sacræ Scripturæ violatores traducant, & ex vna duas Respublicas faciant.

Nec

iudex vero
contraria-
rum inter-
pretationū.
Scriptura
sic videntur
heretici, te-
ste ipso Lu-
thero.

Calumnia
de Biblijs.

Catholico-
rum Theo-
logia.

Scriptura
vera est.

Catholicis
Scripturæ
penerantur.